

Obsah

Úvod	13
Kompatibilita textu publikace s klasifikacemi využívanými ve zdravotnictví, v sociální péči a ve školství	
<i>Milan Valenta</i>	
Referenční rámec MKF	15
Referenční rámec SIS	17
Referenční rámec Katalogu posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb (část diagnostické domény pro žáky s mentálním postižením)	19

I. ČÁST Teoreticko-systémový kontext

1. Pojem inteligence	22
<i>Martin Lečbych</i>	
Vývoj testování inteligence	23
Faktorově analytické modely inteligence	25
Gardnerův multidimenzionální model inteligence	26
Sternbergova triarchická teorie inteligence	27
Kritika konceptu inteligence	27
Testování inteligence u osob s mentální retardací	29
2. Koncept mentálního postižení a terminologie	31
<i>Milan Valenta</i>	
Mentální postižení a oslabení kognitivního výkonu	33
Mentální retardace	34
MKN-10 (F70–F79)	35
DSM-5 (2013)	37
AAMR/AAIDD	37
Modely mentální retardace	39
<i>Martin Lečbych</i>	
Diagnostika mentální retardace	47
Diferenciální diagnostika dalších duševních poruch v souvislosti s mentální retardací	50
<i>Martin Lečbych</i>	
Některá specifika a problematické okruhy diagnostikování Romů	59
<i>Milan Valenta</i>	
Marginálie k pojmům relevantním mentálnímu postižení	61

Etiologie mentální retardace	63
<i>Milan Valenta, Oldřich Müller</i>	
3. Právní úprava postavení osob s mentálním postižením	71
<i>Jan Michalík</i>	
Mezinárodní přístup k ochraně práv osob s mentálním postižením	73
Svéprávnost	78
Předběžné prohlášení	80
Nápomoc při rozhodování	81
Zastoupení členem domácnosti	82
Omezení svéprávnosti	83
Opatrovnictví	87
Princip ochrany a minimálního zásahu do ústavního práva osoby	95
Právní a faktické důsledky omezení a zbavení způsobilosti k právním úkonům	96
Odpovědnost za škodu u osob s mentální retardací	97
Občan s mentální retardací v rodinněprávních vztazích	103
Občan s mentální retardací v trestněprávních vztazích	105
Mentální retardace a její vymezení pro účely trestního zákoníku	105
Ochrana osob s mentální retardací ve skutkové podstatě vybraných trestných činů	108
Občan s mentální retardací a poskytování zdravotní péče	113
Souhlas pacienta	113
Řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče	118
4. Edukace, sociální služby a intervenční strategie pro osoby s mentálním postižením	122
Edukace osob s mentálním postižením	122
<i>Milan Valenta</i>	
Příklady obsahu / tematických okruhů	124
Podpůrná opatření	128
<i>Milan Valenta</i>	
System sociálních služeb	131
<i>Jan Michalík</i>	
Služby sociální péče do roku 2006	131
Základní principy organizace nového systému sociálních služeb	132
Druhy sociálních služeb	133
Příspěvek na péči	138
Standardy kvality sociálních služeb	143

Psychoterapeutické přístupy k osobám s mentální retardací	146
<i>Martin Lečbych</i>	
Adaptace rogeriánského přístupu – preterapie	147
Kognitivně-behaviorální terapie	148
Rodinná terapie	153
Další terapeutické přístupy ve speciálněpedagogické péči o osoby s mentálním postižením	156
<i>Oldřich Müller</i>	
Klasifikace a charakteristika terapií využitelných ve speciálněpedagogické péči o osoby s mentálním postižením	158
5. Partnerské vztahy a sexualita osob s mentálním postižením	172
<i>Zdeňka Kozáková</i>	
Vývoj přístupu k partnerským vztahům a sexualitě osob s mentálním postižením	172
Nejčastější předsudky v oblasti partnerských vztahů a sexuality osob s mentálním postižením	174
Sexuální vývoj jedince s mentálním postižením	178
Partnerské vztahy osob s mentálním postižením	180
Manželství a rodičovství osob s mentálním postižením	182
Sexuální zneužívání osob s mentálním postižením	185
Doporučení pro omezení výskytu sexuálního zneužívání	188
Podpora v oblasti partnerství a sexuality osob s mentálním postižením	191
Specifika podpory v pobytových službách	193

II. ČÁST

Domény osobnostní struktury osob s mentálním postižením a jejich diagnostikování

6. Smyslová percepce	198
<i>Petr Petráš</i>	
Deskripce domény	198
Specifika u osob s mentálním postižením	199
Vizuální percepce	200
Deskripce subdomény	200
Specifika u osob s mentálním postižením	201
Diagnostické nástroje	202
Sluchová percepce	207
Deskripce subdomény	207
Specifika u osob s mentálním postižením	208

Diagnosticke nástroje	209
7. Motorika	212
<i>Eva Stupňánková, Magda Navrátilová, Miroslav Procházka</i>	
Hrubá motorika	212
Obecná charakteristika subdomény	212
Motorické schopnosti	212
Specifika u osob s mentálním postižením	214
Diagnosticke nástroje	214
Jemná motorika	219
Deskripce subdomény	219
Specifika u osob s mentálním postižením	219
Diagnosticke nástroje	220
Grafomotorika	222
Deskripce subdomény	222
Specifika u osob s mentálním postižením	223
Diagnosticke nástroje	223
Psychomotorika	224
Charakteristika subdomén	224
Specifika u osob s mentálním postižením	225
Diagnosticke nástroje	225
8. Lateralita	227
<i>Milan Valenta</i>	
Deskripce domény	227
Specifika osob s mentálním postižením	228
Diagnosticke nástroje	229
9. Orientační funkce – orientace časem, místem, osobou	230
<i>Martin Lečbych</i>	
Charakteristika domény	230
Poruchy v rámci domény	231
Specifika u osob s mentálním postižením	233
Osoby s lehkou mentální retardací	234
Osoby se středně těžkou mentální retardací	234
Diagnostika a diferenciální diagnostika orientačních funkcí	235
Testové metody	236
Diferenciální diagnostika	236

10. Intelektové poznávací funkce	238
<i>Miroslav Procházka, Jana Petrášová</i>	
Obecná charakteristika domény	238
Rámcová specifika domény u klientů s mentálním postižením	239
Diagnostické nástroje a diferenciální diagnostika	239
Struktura intelektu	240
Charakteristika subdomény	240
Specifika subdomény u klientů s mentálním postižením	241
Diagnostické nástroje a diferenciální diagnostika	241
Myšlenkové operace	246
Charakteristika subdomény	246
Specifika subdomény u klientů s mentálním postižením	247
Diagnostické nástroje a diferenciální diagnostika	248
Organizace a plánování	249
Charakteristika subdomény	249
Specifika subdomény u klientů s mentálním postižením	249
Diagnostické nástroje a diferenciální diagnostika	250
Úsudek	250
Deskripce subdomény	250
Specifika subdomény u osob s mentálním postižením	251
Řešení problémů	253
Deskripce subdomény	253
Specifika subdomény u osob s mentálním postižením	255
Exekutivní funkce	255
Diagnostické nástroje	256
Kognitivní styl	257
Deskripce subdomény	257
Specifika subdomény u osob s mentálním postižením	258
Diagnostické nástroje	258
11. Pozornost	260
<i>Miroslav Procházka</i>	
Obecná charakteristika domény	260
Rámcová specifika domény u klientů s mentálním postižením	261
Diagnostické nástroje	261
Udržení záměrné pozornosti	265
Charakteristika subdomény	265
Specifika subdomény u klientů s mentálním postižením	265
Diagnostické nástroje	265
Přesouvání pozornosti	266
Charakteristika subdomény	266

Specifika subdomény u klientů s mentálním postižením	266
Diagnostické nástroje	267
Rozdělení pozornosti	267
Charakteristika subdomény	267
Specifika subdomény u klientů s mentálním postižením	268
Diagnostické nástroje	268
12. Paměť	269
<i>Pavel Svoboda</i>	
Deskripce subdomény	269
Tradiční dělení paměti	270
Krátkodobá (pracovní) paměť	271
Střednědobá paměť	273
Dlouhodobá paměť	274
Specifika paměti u osob s mentálním postižením	275
Diagnostické nástroje	278
Poznámky k testování	279
Střednědobá paměť	282
Dlouhodobá paměť	283
13. Fatické funkce	286
<i>Olga Kulíšková</i>	
Deskripce domény	286
Druhy komunikace	287
Poruchy fatických funkcí	288
Specifika fatických funkcí u klientů s mentálním postižením	289
Řeč osob s mentálním postižením	289
Diagnostika a diferenciální diagnostika	293
Silné a slabé stránky diagnostiky fatických funkcí u osob s mentálním postižením	294
Diagnostické prostředky	295
14. Emoce	300
<i>Jana Petrášová</i>	
Obecná charakteristika domény	300
Dělení emocí	300
Vývoj emocí	302
Emoce jako projev funkčního systému mozku	302
Emoce a poznávací procesy	303
Emoce a motivace	303
Emoční inteligence	304

Poruchy emocí podle kritéria intenzity a časového průběhu	304
Rámcová specifika u klientů s mentálním postižením	306
Diagnostické nástroje	306
15. Adaptace a adaptabilita	309
<i>Alena Petrová</i>	
Deskripce domény	309
Vývoj a determinace adaptability	310
Míra adaptability a její aspekty	311
Poruchy adaptace	312
Specifika domény – problematika adaptace v kontextu mentální retardace	317
Diagnostika domény	319
Testy inteligence a specifických schopností	320
Testy sociálních vztahů a testy emoční inteligence	321
16. Konace a aspirace	323
<i>Martin Lečbych</i>	
Charakteristika domény	323
Specifika poruch u osob s mentální retardací	323
Poruchy cíleného jednání	324
Aspirace	325
Diagnostika poruch volního jednání	326
17. Sebeobsluha	328
<i>Petr Petráš</i>	
Deskripce domény	328
Specifika u osob s mentálním postižením	328
Diagnostické nástroje	331
Vývojové škály	331
Klinické metody	335
Diferenciální diagnostika	336
18. Rodinné prostředí	337
<i>Božena Doleželová, Jan Michalík, Milan Valenta</i>	
Charakteristika domény	337
Výchovně-socializační funkce rodiny	337
Styly výchovných interakcí	338
Dítě s mentálním postižením v rodině	339
Fáze šoku a popření	341
Fáze bezmocnosti	341
Fáze postupné adaptace a vyrovnávání se s problémem	342

Fáze smlouvání	343
Fáze smíření	344
Rodinná diagnostika	346
Obecné principy rodinné diagnostiky a výběr diagnostických metod	347
Diagnostické metody	349
19. Edukační schéma – dovednosti, vědomosti, návyky, zájmy	353
<i>Jitka Jarmarová</i>	
Charakteristika domény	353
Trivium	354
Charakteristika subdomény	354
Specifika subdomény u klientů s mentálním postižením	354
Rámcové vzdělávací programy	354
Diagnostické nástroje	355
Společenskovědní a přírodovědná oblast, oblast zdraví, práce a kultury	357
Charakteristika domény	357
Diagnostické nástroje	359
Zájmy	359
Specifika subdomény u klientů s mentálním postižením	359
Diagnostické nástroje	359
Návyky	361
Specifika subdomény u klientů s mentálním postižením	361
Summary	363
Seznam použité literatury	365
Rejstřík věcný	377
Rejstřík jmenný	385